

Handleiding Portfolio

Het schrijven van een reflectieverslag en het verzamelen van je bewijsstukken

---

Versie 2018-2019 – versie 2

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Doel van het portfolio	3
2	Reflecteren	4
3	Inhoud van het reflectieverslag	5
4	Bewijsmateriaal.....	6
5	Plan van aanpak	6
5.1	Hoe begin je?	6
5.2	Tijdens je stageperiode.....	7
5.3	Afronding	8
6	Beoordeling.....	8
6.1.1	Eisen aan reflectie	9
6.1.2	Beoordelingsprocedure	9
6.1.3	Bezwaar.....	9
7	Bijlage 1 – Opbouw van het portfolio.....	10
7.1	A - Het reflectieverslag	10
7.2	B - De bewijsstukken	11
7.3	Do's en Dont's	12
8	Bijlage 2 Eindtermen portfolio per pakket.....	13
8.1	oranje – pakket 1: oriënterende stage P1.....	14
8.2	blauw – pakket 2: verdiepende stage P2a en P2b	15
8.3	groen – pakket 3, 4 en 5: verbredende stage P3,P4 en zelfstandige stage P5	16
9	Bijlage 3: Rubric beoordeling portfolio	18

1 Inleiding

Tijdens de opleiding voor eerstegraads of tweedegraads docent is het verplicht een portfolio te ontwikkelen. Dit portfolio is een belangrijk instrument dat gebruikt wordt om je professionele ontwikkeling als docent te kunnen ondersteunen en beoordelen. Centraal in het portfolio staat reflectie. Door reflectie, monitor en stuur je de eigen professionele ontwikkeling. Het portfolio bestaat dan ook uit een reflectieverslag en de bijbehorende bewijsstukken. Deze bewijsstukken bewaar je zelf (digitaal). Je stelt ze bij het inleveren van je portfolio aan je beoordelaar (IO) ter beschikking.

Deze handleiding bevat informatie ter ondersteuning van de samenstelling van je portfolio. Achtereenvolgens wordt ingegaan op: het doel van het portfolio, reflecteren, de inhoud van het portfolio, materialen die als bewijsmateriaal bij het portfolio gevoegd kunnen worden en de werkwijze van het maken van het portfolio, en de beoordeling van het portfolio.

1.1 Doel van het portfolio

Een leraar (in opleiding, maar ook de werkende leraar¹) die werkt met een portfolio is bezig met zijn professionele ontwikkeling als docent. Jezelf voortdurend blijven ontwikkelen is de 7^e competentie uit een reeks die de Stichting Beroepsopleidingen Leerkrachten (het SBL) vastgesteld heeft voor het docentschap. Alle beroepsopleidingen en uitvoerende onderwijsorganen in Nederland hanteren de door het SBL opgestelde competentielijst. De ESoE heeft zich daar vanzelfsprekend bij aangesloten.

Het portfolio heeft daarom twee doelen:

1. Ondersteunen van je ontwikkeling
2. Vastleggen van je competenties en ontwikkeling ter beoordeling

Het eerste betekent dat het geen goed idee is om het opstellen van het portfolio tot vlak voor de eindstreep uit te stellen. Op die manier zal je er geen profijt van hebben voor je ontwikkeling. Bovendien loop je het risico dat je aan het eind met een enorme berg werk zit. Dat is erg vervelend, temeer daar je dan al weet dat je de boot gemist hebt als het gaat om profiteren van het portfolio als instrument om je eigen ontwikkeling te ondersteunen. Tenslotte neem je het risico dat je het uiteindelijk toch niet allemaal op tijd klaar hebt, wat uiteindelijk tot een onvoldoende en/of het afkeuren van je stage kan leiden.

De motor van je ontwikkeling is reflectie. Dat wil zeggen dat je systematisch stil staat bij jouw functioneren als docent, daaruit lessen leert, en daaraan verbeteracties koppelt. Dat betekent dat het formuleren van leervragen onderdeel is van je reflectie. Waarvan je uiteraard in een latere ronde opnieuw kunt nagaan of ze al tot het door jou gewenste resultaat hebben geleid. Daarnaast reflecteer je over je stappen en vooruitgang in jouw ontwikkelingsroute om een professionele leraar te worden. Het gaat om vragen als: wat voor docent wil ik worden?, wat is daar voor nodig?, lig ik op koers?' Jouw portfolio moet laten zien hoe jij hebt gereflecteerd en hoe jij je hebt ontwikkeld. Je gaat daarbij niet alleen in op de dingen die goed zijn gegaan, maar ook op dingen die mis gingen of anders liepen dan je verwachtte.

---

¹ Leraren dienen een wettelijk te blijven werken aan hun professionele ontwikkeling en dat wordt bijgehouden in het lerarenregister. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2016/04/25/lerarenregister-wordt-wettelijk-verankerd>

Omdat een doel van het portfolio ook is om jouw competenties en ontwikkeling vast te leggen, omvat jouw portfolio naast reflecties ook ‘evidenties’: dat wil zeggen bewijsmiddelen waarmee je kunt laten zien dat je werkelijk over de bewuste competenties beschikt. Leidraad hiervoor zijn de 7 SBL competenties.

Het portfolio wordt dus op twee manieren ingezet in de opleiding:

1 In de **begeleiding** tijdens de opleiding. Jouw persoonlijke professionele ontwikkeling is de rode draad gedurende de hele opleiding, en je portfolio is bij uitstek de plaats waar dat allemaal bij elkaar staat. De begeleiders (op de school en het instituut) zullen in voortgangsgesprekken gebruik maken van het portfolio (in opbouw) om leerresultaten bespreekbaar te maken en (eventueel) bij te sturen.

2 Bij de **beoordeling** van de competenties die je gedurende de opleiding hebt ontwikkeld. Deze beoordeling kan een tussenbeoordeling zijn, of een eindbeoordeling. Ze vindt plaats aan de hand van formele gesprekken over het portfolio (zie: ‘Formele momenten’ pagina 8).

Kortom, het portfolio is zowel een begeleidings- als beoordelingsinstrument. Het is een dynamisch stuk: je werkt gedurende de hele opleiding aan de samenstelling ervan.

Voor de opbouw van het portfolio: zie bijlage 1.

2 Reflecteren

Er zijn twee voor ons relevante soorten reflecteren² te onderscheiden:

Concreet reflecteren. Hier reflecteer je op allerlei concrete aspecten en ervaringen die je mee maakt op het instituut en de werkplek (stage). Hiervoor kunnen bijvoorbeeld de zogenaamde STARR-methode of incident methode gebruikt worden. Dit type van reflectie zal je vaak samen met je WPB, IO, vakdidacticus of andere studenten doen. Doel hiervan is nieuwe perspectieven te ontwikkelen om te kijken naar een bepaalde situatie, de rol die je daarin hebt gespeeld, of had kunnen spelen. In dat laatste geval heb je dus jouw horizon verbreedt, en een nieuwe manier om met de praktijk van het lesgeven om te gaan ontwikkeld. Zulk reflecteren sluit je af met een actieplan, of voornemen.

Persoonlijk reflecteren. Hierbij neem je meer afstand van concrete situaties, maar je kijkt naar het geheel van jouzelf als (lerende) persoon/docent in school en de opleiding. Het doel is hier het integreren van stukken theorie en praktijkervaringen op zo’n manier dat het past in jouw persoonlijke manier van docent-zijn. Het kan gaan om vragen als: “hoeveel onrust wil ik in de klas toe staan en wat is daarbij voor mij de betekenis van het gegeven dat de onrust in de klas ook het leren en welbevinden van de leerlingen beïnvloed”. In veel gevallen zal je bij het werken met zo’n vraag ook bij de theorie te rade moeten gaan; in het voorbeeld bijvoorbeeld om er achter te komen hoe het leren van leerlingen wordt beïnvloed door de mate van (on)rust in de klas. Dit type van reflecteren maakt dat je je als (aankomend) docent bewust wordt en blijft van wie jij als docent bent en wilt zijn (of worden).

---

² <http://mens-en-gezondheid.infonu.nl/lifestyle/150682-negen-reflectiemethoden-uitgelegd.html>

Het concreet reflecteren wordt in de opleiding begeleid door je IO of mentor. Het persoonlijk reflecteren wordt begeleid in het studieonderdeel diepteverwerking.

Beiden soorten reflecteren dien je te verwerken in je portfolio.

3 Inhoud van het reflectieverslag

In het reflectieverslag komen de volgende drie aspecten aan de orde:

- A. **Wat je bereikt hebt.** Een start-bekwame, universitair opgeleide docent beschikt over een aantal competenties³. In je reflectieverslag beschrijf je je bekwaamheden rond deze competenties. Bij deze beschrijving verwijs je naar bijlagen die als het ware het ‘bewijs’ vormen van de door jou beschreven bekwaamheden. Een voorbeeld van een ‘bewijs’ is een door jou gemaakte lessenserie.
- B. **Hoe je dat bereikt hebt.** Je laat in je reflectieverslag niet alleen zien wat je bereikt hebt rond de competenties, maar je geeft ook aan hoe je dat bereikt hebt. Daarmee verstrek je informatie over je eigen leerproces. Ook de beschrijving van je eigen leerproces dien je te onderbouwen met ‘bewijs’. Een voorbeeld van zo’n bewijs kan betrekking hebben op je relatie of omgang met leerlingen. In het begin van de opleiding was deze misschien nog niet zo goed, maar later in de opleiding sterk verbeterd. Gegevens die je over deze verschillende momenten hebt neem je als bewijsmateriaal in een bijlage op in je portfolio.
- C. **Wie jij bent als docent.** Hierbij gaat het om een beschrijving van je zelfbeeld als docent. In deze beschrijving ga je in op:
  - a. *Hoe je jezelf ziet als docent, en hoe anderen je als docent zien.* In deze beschrijving komen de docent als persoon en als professional bij elkaar. Als docent ben je niet iemand die een rol speelt, maar je bent ook een persoon die daaraan inkleuring geeft. Wie jij bent als persoon beïnvloedt tevens wie jij bent als docent.
  - b. *Welke factoren/ervaringen hebben bijgedragen aan hoe je jezelf en anderen je als docent zien.* Deze kunnen betrekking hebben op ervaringen in de school, kennis meegekregen vanuit het instituut, feedback op je lesgeefgedrag etc. Ook je eigen persoonsfactoren zijn natuurlijk van invloed, bijvoorbeeld je eigen ervaringen als leerling of je overtuigingen over wat voor jou goed onderwijs is.
  - c. *Wat voor docent je wilt worden.* Een lerarenopleiding leidt op tot startbekwaamheid, maar uit onderzoek weten we dat een docent daarna nog veel zou moeten en willen leren. Op basis van een sterkte-zwakke analyse van jezelf als docent beschrijf je waarin je je verder wilt ontwikkelen.

---

³ <http://www.onderwijscooperatie.nl/onderwijscooperatie-bekwaamheid.html?onco&artikelen&45>

4 Bewijsmateriaal

Om je een idee te geven waaraan zoal gedacht kan worden, worden hieronder diverse ideeën aangereikt voor bewijsmateriaal. In de beschrijving van de SBL competenties ([Rubric SBL](#)) staan per competentie ook suggesties genoteerd die je kunt gebruiken als bewijsmateriaal. Daarnaast kun je actief invulling geven aan je portfolio met behulp van de sessies diepteverwerking.

- Observatieopdrachten
- Gemaakte opdrachten (vanuit de vakken, vanuit het werkplekleren)
- Video-opnames van lesactiviteiten
- Lesvoorbereidingen
- Zelf ontwikkeld materiaal
- Werk van leerlingen
- Evaluaties van begeleiders/vakdocenten
- Evaluaties van leerlingen/medestudenten
- Zelfevaluatie
- Interviews
- Literatuur
- Een situatie (bijvoorbeeld een lesactiviteit) waar je veel van hebt geleerd
- Etc.

BELANGRIJKE TIP:

Check bij de begeleider(s) of het bewijsmateriaal dat je wilt gebruiken ook een reële indruk geeft van je bekwaamheden (op dat moment). Waar mogelijk, voeg je feedback van je begeleiders toe bij de materialen die je in je portfolio wilt opnemen.

5 Plan van aanpak

5.1 Hoe begin je?

Tijdens de eerste twee weken van de opleiding maak je je portfolio aan volgens de instructies die je dan ontvangt op het instituut. Dit gedeelte wordt voor de master (binnen het vak Oriëntatie en Diepteverwerking) en minor (vak: Diepteverwerking) aangeboden.

Je legt altijd je beginsituatie en je beoogde ontwikkeling vast.

Je beginsituatie bestaat onder andere uit een sterkte/zwakte analyse op basis van de SBL Quick-scan en de “broad test of skills” (alleen voor masters) / het entree-assessment (zij-instromers). Daarnaast kun je informatie over eerdere ervaringen met ‘lesgeven’ opnemen. Voorbeelden zijn het begeleiden van bijlesleerlingen of het coachen van een voetbalelftal. Het is dan wel van belang aan te geven wat dit betekent voor jouw beginsituatie als startende docent.

Start je met een tweede of latere stage, dan neem je eindpunt van je vorige stage als startpunt.

Een tweede stap is dat je je beoogde ontwikkeling beschrijft door middel van het opstellen van leervragen: wat wil of denk je deze stage te gaan leren? En op welke manier? Hierbij kun je ook nog kijken naar jouw ideaalbeeld van een docent: waar zou je willen eindigen? Bij een tweede stage is het een goed idee om de leervragen die je aan het eind van je vorige stage nog had opnieuw te bekijken, aan te vullen en ´scherp te stellen´.

De leervragen kun je het beste SMART stellen en bij voorkeur geef je aan bij welke van de 7 SBL competenties je leervragen passen. Zo krijg je in beeld aan welke competenties je de komende stageperiode gaat werken.

Je sterkte/zwakte analyse en je leervragen neem je op in je reflectieverslag. De bewijsmaterialen daarbij (zoals de uitkomst van de quick-scan) neem je op je de bijlagen.

5.2 Tijdens je stageperiode

Het portfolio bestaat voor een deel uit de onderdelen van de vakken die je op het instituut gaat volgen en voor een deel uit je werkzaamheden in het werkplekleren.

Tijdens het werkplekleren reflecteer je regelmatig op je ontwikkeling (ten opzichte van je beginsituatie) waarbij je verwijst naar verkregen feedback, en verzamel je op school bewijsmateriaal. Binnen het werkplekleren ga je op zoek naar ervaringen die je kunnen helpen met het bereiken van je eerder gestelde persoonlijke leerdoelen (*bijv. ik wil leren om meer motiverende werkvormen te gebruiken of je dat inderdaad gedaan hebt en waren deze ook motiverend voor jouw leerlingen?*). Het werkplekleren is een kans, maar geen gegeven. We verwachten van studenten dat zijn zelf vormgeven aan de leeromgeving op school. Dat wil zeggen dat je op basis van je leerwensen naar je WPB of SO stapt om te overleggen wat er aan activiteiten kan worden ingebouwd om je in staat te stellen verder te komen met je leervragen. Actief met je leeromgeving op school aan de slag gaan wordt ook wel ´agency´ genoemd, een begrip dat in de sessies over ´professionele identiteit´ aan de orde zal komen.

Daarnaast volg je vakken binnen de opleiding. Daarin komen opdrachten voor – soms bevatten die elementen die aan je werkplekleren gekoppeld zijn, soms niet. Ook de theorie en de opdrachten geven aanleiding tot reflecties: Hoe is deze theorie van toepassing op mijn lessen? Hoe helpt deze opdracht mij verder in school?

Het kan zo zijn dat er tijdens je stage situaties voordoen die niet op je leervragen van dat moment aansluiten, maar wel leerzaam zijn. Je kunt dan extra leervragen opnemen die bij deze situatie passen en zo het beste maken van je eigen leerproces. Hoe dan ook is het van belang ook zulke zaken in je portfolio op te nemen.

BELANGRIJKE TIP:

Wacht niet met het verzamelen van bewijsmateriaal of het schrijven van je reflectieverslag tot het laatste moment. Door tijdig te reflecteren geef je jezelf de kans om jezelf tijdens je stage optimaal te ontwikkelen.

De ervaring leert dat een bespreking van de leervragen met begeleiders kan helpen bij het aanbrengen van verdieping in je leerproces en/of het stellen van nieuwe leerdoelen en je dus te richten op nieuwe zaken. Wanneer je gedurende je stageperiode je portfolio al eens met je IO bespreekt kan de IO je vertellen of je

op de goede weg bent. Ook het regelmatig vragen van feedback aan medestudenten kan helpen om structureel bezig te zijn met je portfolio.

Tijdens je stage zijn er verplichte momenten om je portfolio te bespreken:

1. Bij het opstellen van je leervragen: overleg met je IO en je WPB of je goede leervragen hebt opgesteld, en of deze passend zijn bij je huidige ontwikkelingsfase.
2. Informeren over je voortgang. Dit doe je met je IO en/of WPB. Daarnaast kan vanuit diepteverwerking gevraagd worden om (een deel van) je portfolio te presenteren of bespreken.

5.3 Afronding

Aan het einde van elke stageperiode kijk je terug op je ontwikkeling. Heb je al meerdere stages achter de rug? Dan reflecteer je over je totale stageperiode: vanaf het allereerste begin tot huidige positie. Het is belangrijk dat het hier gaat om de ‘natuurlijke stageperiode’ en niet de periodes die door de vakcodes zijn bepaald. Loop je bijvoorbeeld twee ‘stagevakken’ als een geheel, dan is de stageperiode het geheel van die twee.

Je maakt opnieuw de stand van zaken op: Wat wilde ik? Wat kan ik? Hoe nu verder? Daarnaast formuleer je aandachtspunten voor de toekomst, je kunt jezelf altijd verder ontwikkelen.

Je stelt nieuwe leerdoelen op voor de volgende periode. Leerdoelen die je nog niet behaald hebt in de eerdere periode laat je staan of pas je aan. Daarbij let je op de relevantie van het leerdoel voor je persoonlijke ontwikkeling tot docent.

6 Beoordeling

Aan het einde van de stageperiode wordt je portfolio met de WPB, SO en IO besproken. In deze bespreking wordt jouw werkplekleren beoordeeld. Jouw portfolio vormt hierbij een belangrijke bron. Je moet het portfolio dus **minimaal 5 werkdagen** voor het eindgesprek aanleveren.

De uiteindelijke beoordeling van je portfolio ligt bij je IO.

Het portfolio dient uiterlijk **4 weken** na het afsluiten van de stageperiode ter beoordeling te zijn ingeleverd bij de IO.

6.1.1 Eisen aan reflectie

- 1) Beide manieren van reflecteren (concreet en persoonlijk) komen in je reflectieverslag aan de orde
- 2) Je reflecties laten duidelijk je ontwikkeling gedurende je stage zien
- 3) Je betreft de SBL competenties in je reflecties: op welke competentie slaat het geleerde en waaruit blijkt dat?
- 4) Je reflecties zijn onderbouwd met behulp van bewijsstukken
- 5) In je reflectieverslag zijn de verplichte onderdelen uit de eindtermen tabel opgenomen. (Zie Hoofdstuk 8 Eindtermen portfolio per pakket)
- 6) Je verwijst duidelijk naar de bijbehorende bewijsstukken in de bijlagen

6.1.2 Beoordelingsprocedure

- 1) Het portfolio wordt bij afsluiting van een stageperiode⁴ door de IO beoordeeld aan de hand van de tabel met eisen aan het portfolio.
- 2) Aan het portfolio wordt een beoordeling onvoldoende/ voldoende / goed toegekend
- 3) Het oordeel sluit aan bij het oordeel volgens de rubric.
- 4) De feedback op het portfolio is schriftelijk, en omvat in ieder geval de ingevulde rubric.
- 5) Als een portfolio niet wordt goedgekeurd:
  - a) dient de docent/examinator schriftelijk/elektronisch een overzicht van verbeterpunten aan de student aan te geven. Deze moet zodanig zijn dat het portfolio met deze verbeteringen kan worden goedgekeurd (absolvent).
  - b) Wanneer het door de student aldus bijgestelde portfolio alsnog niet voldoende is, kunnen geen nieuwe verbeteringen worden toegevoegd. De student kan nog één keer aan de hand van de al eerder verstrekte verbeteringen het portfolio op nieuw bijstellen.
  - c) Wanneer dit dan opnieuw niet wordt goedgekeurd betekent dit dat het portfolio definitief is afgekeurd. Je slaagt dan niet voor je stage; Het kan zijn dat de hele stage dan opnieuw moet.

6.1.3 Bezwaar

Wanneer de student bezwaar heeft tegen het oordeel van de docent/examinator, wordt e.e.a. voorgelegd aan de coordinator werkpleklers, welke zal trachten te bemiddelen. Wanneer dit niet leidt tot instemming van de student, kan deze de examencommissie verzoeken het portfolio door een onafhankelijke beoordelaar te laten beoordelen. Tegen diens oordeel is geen beroep van de kant van de student of de docent/examinator mogelijk. Wel kan de student zich tot de examencommissie wenden.

---

⁴ De stageperiode kan meerdere stagevakken omvatten. Wat de stageperiode is blijkt uit de overeenkomst werkpleklers.

7 Bijlage 1 – Opbouw van het portfolio

HET PORTFOLIO BESTAAT UIT TWEE ONDERDELEN:

A. HET REFLECTIE VERSLAG

B. DE BIJLAGE MET BEWIJSSTUKKEN

ONDERDEEL A EN B BESTAAN UIT DE VOLGENDE ONDERDELEN:

7.1 A - Het reflectieverslag

1. Titelblad

- Naam + studentnummer
- Vak

2. Inhoudsopgave

3. Leeswijzer opzet portfolio: geef duidelijk aan hoe je de bewijsstukken hebt geordend

4. Per stageperiode een hoofdstuk met daarin:

a) Inleiding

- Gegevens van jezelf, van de school en begeleiders

b) Kort Overzicht van de activiteiten die je op de werkplek hebt uitgevoerd

- Aantal uren lesgegeven (coherente uren, zonder WPB, vak)
- Vergaderingen bijgewoond
- Extra-curriculaire activiteiten begeleid etc.
- Etc.

c) Leervragen voor deze stage

- Wat zijn je leervragen?
- Bij welke competentie passen deze leervragen?
- Hoe ga je aan deze leervragen werken?
  - Welke acties ga je ondernemen?
  - Welk resultaat verwacht je te verkrijgen en hoe ga je dat meten?
  - In welke tijdsperiode denk jij je gewenste resultaat bereikt te hebben?

Tip: stel je leervragen SMART

d) Reflectie per SBL-competentie

- Beschrijving van jouw groei als docent in de afgelopen periode per competentie vanuit jouw beginsituatie en leervragen aangevuld met verwijzingen naar de bewijsstukken

- Verwijs naar je verzameling van bewijsmaterialen zoals bijvoorbeeld feedback op en reflectie over uitgevoerde activiteiten op de werkplek, intervisieverslagen en beoordelingen van opdrachten van vakken op het instituut die jouw groei aantonen. De bewijsstukken zelf neem je op in de bijlagen.
-
- e) **(Tussen)evaluatie** ingevuld door jou en een exemplaar ingevuld door je WPB en IO met daarbij punten die goed gaan, je verbeterpunten en de afspraken die zijn vastgelegd voor het volgende gedeelte van de werkplekperiode.
- f) **Conclusie**
  - Wat heb ik de afgelopen stageperiode geleerd?
    - Heb ik al mijn leervragen naar behoren kunnen beantwoorden?
    - Zijn de competenties al op het gewenste niveau?
    - Ben ik al de docent die ik wil zijn?
- g) **Leervragen voor de volgende stage**
  - Wat zijn je (nieuwe) leervragen?
  - Bij welke competentie passen deze leervragen?
  - Hoe ga je aan deze leervragen werken?
    - Welke acties ga je ondernemen?
    - Welk resultaat verwacht je te verkrijgen en hoe ga je dat meten?
    - In welke tijdspanne denk jij je gewenste resultaat bereikt te hebben?

Wanneer je je laatste stage afrond, schrijf je leervragen voor je verdere ontwikkeling als docent.

5. Overall Conclusie

- Dit stuk kijkt terug naar en legt verbinding tussen alle tot op dat moment geschreven hoofdstukken.

7.2 B - De bewijsstukken in de bijlage van je portfolio

Alle relevante bewijsstukken neem je op in de bijlagen. Deze lever je digitaal aan bij je IO via Canvas.

BELANGRIJKE TIP:

Zorg dat je de bewijsstukken goed ordent.

Bijvoorbeeld in een mappenstructuur, per vak en per soort bijlage.

Bij voorbeelden/reflecties waarin je leerlingen of docenten bespreekt moet je anonimiseren. De namen van leerlingen en docenten moeten worden vervangen door een initiaal of code.

7.3 Do's en Dont's

DO'S

Raadpleeg je begeleiders regelmatig tijdens het samenstellen van je portfolio.

Stel je portfolio minimaal 5 werkdagen voorafgaand aan het eindgesprek beschikbaar voor alle begeleiders. Maak hierover duidelijke afspraken (Canvas, mail of papieren versie).

Het eindevaluatieformulier vul je in met alle gegevens van jezelf, de school en de WPB voorafgaand aan het eindgesprek. Dit formulier overhandig je aan je WPB zodat de beoordeling kan worden ingevuld. De laatste bladzijde wordt vooraf niet ingevuld, dit gebeurt tijdens het eindgesprek.

Bij voorbeelden/reflecties waarin je leerlingen of docenten bespreekt moet je anonimiseren. De namen van leerlingen en docenten moeten worden vervangen door een initiaal of code.

DON'T

Belangrijke tip: wacht niet met het verzamelen van bewijsmateriaal of het schrijven van je reflectieverslag tot het laatste moment. Door tijdig te reflecteren geef je jezelf de kans om jezelf tijdens je stage optimaal te ontwikkelen.

8 Bijlage 2 Eindtermen portfolio per pakket

De onderdelen die zeker in je portfolio moeten worden opgenomen en in het reflectieverslag moeten worden besproken staan hieronder in de tabel vermeld. Voor een aantal onderdelen zal je inbreng nodig hebben van de verschillende vakken die binnen de opleiding worden aangeboden. Ook de sessies diepteverwerking kunnen je helpen om de benodigde reflecties en bewijsstukken te verzamelen.

In de tabel staan de eisen per pakket vermeld:

- oranje – pakket 1: oriënterende stage P1
- blauw – pakket 2: verdiepende stage P2a en P2b
- groen – pakket 3, 4 en 5: verbredende stage P3, P4 en zelfstandige stage P5

Aanvullend op de eisen in de tabel moet je rekening houden met de onderstaande regels:

- Een tweede graads bevoegdheid wordt alleen verstrekt wanneer er aantoonbaar sprake is van competenties met betrekking tot lesgeven in de onderbouw havo/vwo en/of het vmbo-t.
- Heb je een verplicht onderdeel eerder uitgevoerd dan wordt geëist, hoef je dit onderdeel niet nogmaals te doen.
- Staat er bij meerdere pakketten voor eenzelfde onderdeel Verplicht, dan moet dit onderdeel bij elke pakket opnieuw worden uitgevoerd.
- Voor Masters: Kun je een onderdeel niet uitvoeren tijdens de bijbehorende stage omdat je de bijbehorende instructies gemist hebt? → overleg met je IO.
- Alle verplichte portfolio-onderdelen moeten terug te vinden zijn in je reflectieverslag. Het reflectieverslag met alle bijlagen samen vormen je portfolio. In het reflectieverslag beschrijf, analyseer en onderbouw je je ontwikkeling als docent. Alle benodigde bewijsstukken neem je op in de bijlagen. De opdrachten van de verschillende vakken kun je gebruiken om je ontwikkeling tot docent te beschrijven en te ondersteunen, daarnaast maak je gebruik van je opgedane kennis en ervaring tijdens de verschillende stages en van de sessies diepteverwerking. In de tabel staat welke onderdelen van de verschillende pakketten je kunt gebruiken om je competenties aan te tonen in je portfolio. In de meeste gevallen mag ook gekozen worden voor een eigen invulling van de aan te tonen competenties, dit is ter beoordeling door de IO. ****Dit onderdeel mag niet op een andere manier worden ingevuld.**

8.1 oranje – pakket 1: oriënterende stage P1

Onderwijskunde P1 (EA0X0 of EM0X0): is met minimaal een 6 afgesloten.

Vak en Onderwijs (EA?10) / Vakdidactiek P1 (EM?10): is met minimaal een 6 afgesloten.

Oriënterende stage P1 (EA2X0 of EM2X0)

- Is met minimaal een 6 afgesloten.
- Voldoet tenminste aan het minimum vereisten voor aard en omvang van het aantal lessen. [Criteria](#)
- Advies voor het volgen van het verdiepende pakket is twijfel of positief.

Portfolio: Omvat een reflectieverslag en bewijsstukken die je tijdens je stage en in de andere vakken hebt verzameld in de bijlage.

- Het reflectieverslag laat duidelijk je persoonlijke groei als docent laat zien. SBL competenties 1 t/m 4 en 7 zijn daarvoor leidraad. [Rubric](#)
- Het reflectieverslag verwijst naar minimaal 2 verwijzingen naar relevante (wetenschappelijke) literatuur die in de reflectie zijn betrokken. (Maak gebruik van onderwijskunde en/of vakdidactiek)
- In het reflectieverslag wordt de analyse van een eigen lesopname in verband gebracht met je ontwikkeling als docent. In de analyse ligt de nadruk op non-verbale communicatie. De uitgeschreven analyse en het videofragment zijn als bijlage opgenomen in het portfolio. (oriëntatie werkplekleren)
- In het reflectieverslag wordt minimaal twee gemaakte lesplanningen incl. de analyse daarvan, in verband gebracht met je ontwikkeling als docent waarbij je ervaringen met de uitvoering van deze planning wordt meegenomen. Vergelijking heb je in verband gebracht met je eigen ontwikkeling als docent. De lesplanningen en de analyse zijn als bijlage opgenomen in het portfolio. (EHBO, vakdidactiek)
- In het reflectieverslag laat je zien hoe de uitkomst van je "Ken je school"-opdracht jouw leren in school en/of keuze voor docentschap heeft beïnvloed. De opdracht zelf is als bijlage opgenomen in het portfolio. (diepteverwerking)
- In het reflectieverslag geeft je aan hoe jouw Sterkte-Zwakte Analyse op basis van de Quick Scan SBL (minor en master) en Broad test of skills (master) (TU/e site) jouw leervragen en aandachtspunten heeft beïnvloed; en hoe je dat terug ziet in je leeractiviteiten op school. De resultaten uit de Quick Scan en/of het competentie rapport uit de 'Broad test of skills' neem je als bijlage op in je portfolio. (oriëntatie werkplekleren)
- Het reflectieverslag bevat systematische reflecties (bijv. Met STARR methode) op minimaal 2 gegeven lessen, en minimaal 2 geobserveerde lessen. (oriëntatie werkplekleren)

8.2 blauw – pakket 2: verdiepende stage P2a en P2b

Onderwijskunde P2 (EA4X0 of EM4X0): is met minimaal een 6 afgesloten.

Verdiepende stages P2 (EA3X1, EA3X2, EM3X1, EM3X2)

- zijn ieder met minimaal een 6 afgesloten.
- voldoet tenminste aan het minimum aantal vereiste lesuren, minimum aantal coherente lessen en het minimum aantal vereiste lesuren zonder WPB in de klas

Criteria

Portfolio: Omvat een reflectieverslag en bewijsstukken die je tijdens je stage en in de andere vakken hebt verzameld in de bijlage, **en vormt één geheel met het portfolio van Pakket 1.**

- Je stelt een leerwerkplan op aan het begin van je stage. Hierin formuleer je een set leervragen die je gedurende je stage wilt beantwoorden. (oriëntatie werkplekieren, diepteverwerking)
- Het reflectieverslag laat duidelijk je persoonlijke groei als docent zien. SBL competenties 1 t/m 7 zijn daarvoor leidraad. [Rubric](#)
- Het reflectieverslag verwijst naar minimaal 4 (2 bovenop de 2 van P1) verwijzingen naar relevante (wetenschappelijke) literatuur die in de reflectie zijn betrokken. (Maak gebruik van onderwijskunde en/of vakdidactiek)
- In het reflectieverslag leg je verband tussen je ervaringen op school en jouw visie op het belang van differentiëren tussen verschillende klassen in niveau en benadering van de leerlingen. (diepteverwerking, literatuur)
- Het reflectieverslag bevat systematische reflecties (bijv. Met STARR methode) op minimaal 3 gegeven lessen, en minimaal 3 geobserveerde lessen (oriëntatie werkplekieren)
- In het reflectieverslag sta je stil bij de betekenis van rechten en plichten in het onderwijs voor jouw mogelijke carrière en licht dit toe aan de hand van (eigen) ervaringen op school en je zelfkennis.
- In het reflectieverslag ga je in op rollen, beleid en professionele ruimte in de schoolorganisatie/sectie en beschrijft jouw competenties en wensen.
- In je reflectieverslag ga je in op verschillen tussen schooltypes en de betekenis daarvan voor jouw rol als docent (oriëntatie werkplekieren, diepteverwerking)
- In je reflectieverslag ga je in op je eerste afname van de VIL en geeft in welke gebieden je je verder wil ontwikkelen en wat je daarvoor zou kunnen. Eventueel kan je de resultaten van de VIL vergelijken met een video-opname van je les. De resultaten van de analyse zijn als bijlage opgenomen in het portfolio.** (diepteverwerking, onderwijskunde)
- Beschrijf en analyseer een situatie in je klas waarin je de sociale aspecten van omgaan met pubers bespreekt vanuit het perspectief van de adolescentie psychologie. (diepteverwerking, onderwijskunde)
- Maak een toets (proefwerk) over een onderwerp dat jij hebt behandeld in de klas. Neem deze toets af bij je leerlingen. Analyseer vervolgens de resultaten van de leerlingen. Formuleer welke aanpassingen je aan je lessen en aan de toets zou doen. Bespreek in je reflectieverslag het proces van het maken van de toets, kort de resultaten van de analyse en je verbeterpunten. De toets neem je op in de bijlage, evenals de volledige analyse van de resultaten van de leerlingen. ** (diepteverwerking, vakdidactiek)
- Maak een lesplanning voor een coherente lessenserie, voer deze lessen in je eigen klassen uit en analyseer achteraf het verloop en de resultaten. Beschrijf in je reflectieverslag je ontwikkeling gedurende de stage en over de verschillende stages heen. De lesplanning zelf neem je op in de bijlage. ** (diepteverwerking, vakdidactiek)
- Bespreek in je reflectieverslag alle relevante opdrachten vanuit vakdidactiek. Neem hiervoor contact op met de betreffende vakdidacticus. (vakdidactiek)
- Maak een escalatieladder en beschrijf en analyseer minimaal 1 critical incident met betrekking tot orde houden. De escalatieladder neem je op in de bijlage. (diepteverwerking, onderwijskunde)
- Je reflectieverslag bevat een eerste beschouwing van je eigen identity (diepteverwerking)
  - OPTIONEEL: Je integreert in het reflectieverslag minimaal één - hierboven nog niet genoemd - onderwerp uit het vak "Onderwijskunde P1" met je ervaringen in school.
  - OPTIONEEL: Je integreert in het reflectieverslag minimaal één - hierboven nog niet genoemd - onderwerp uit het vak "Vak en Onderwijs"(mi) / "Vakdidactiek P1" (ma) met je ervaringen in school.

8.3 groen – pakket 3, 4 en 5: verbredende stage P3,P4 en zelfstandige stage P5

Eerstegraads lesbevoegdheid	Bètadidactisch ontwerpen (EME31 en EME32): is met minimaal een 6 afgesloten
	Onderzoek van Onderwijs (EME40 en EME41): is met minimaal een 6 afgesloten
	Verbredende stage P3/4/5 (EME34, EME35, EME36)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ is met minimaal een 6 afgesloten ▪ voldoet tenminste aan het minimum aantal vereiste lesuren, minimum aantal coherente lessen en het minimum aantal vereiste lesuren zonder WPB in de klas.
	Criteria
	Portfolio: Omvat een reflectieverslag en bewijsstukken die je tijdens je stage en in de andere vakken hebt verzameld in de bijlage, en vormt één geheel met het portfolio van Pakket 2 en 1.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Je stelt een leerwerkplan op aan het begin van je stage. Hierin formuleer je een set leervragen die je gedurende je stage wilt beantwoorden. (oriëntatie werkplekieren, diepteverwerking)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het reflectieverslag laat duidelijk je persoonlijke groei als docent laat zien deze stage en over de stages heen. SBL competenties 1 t/m 7 zijn daarvoor leidraad. Rubric
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het reflectieverslag verwijst naar minimaal 6 (2 bovenop de 4 van P1 en P2) verwijzingen naar relevante (wetenschappelijke) literatuur die in de reflectie zijn betrokken. (Maak gebruik van onderwijskunde en/of vakdidactiek)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analyse van een lesopname van een standaardles (van bel tot bel) van minimaal 40 minuten. De analyse neem je op in je reflectieverslag. De lesopname is onderdeel van het portfolio. (oriëntatie werkplekieren)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resultaten van je Logopedie screening 2x (Let op wordt alleen in Q2 aangeboden!) opnemen in de bijlagen. (diepteverwerking)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reflectie op je ontwikkeling in non verbale communicatie. (Let op wordt alleen in Q2 aangeboden) (diepteverwerking)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ In je reflectieverslag vergelijk je jouw tweede afname van de VIL met je eerdere afname. De afname en uitwerking van de VIL is als bijlage opgenomen in je portfolio. ** (diepteverwerking, onderwijskunde)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ In je reflectieverslag analyseer je een situatie in je klas waarbij je inzoomt op de leeftijd van je leerlingen. Wat mag je van deze leerlingen verwachten? Analyseer een situatie waarin je rol als docent van pubers duidelijk bespreekt en onderbouwd. (onderwijskunde)

▪ In je reflectieverslag bespreek je in welke mate jouw lessen constructivistisch zijn, levert daarvoor bewijsmateriaal, en verklaart jouw keuze op dit vlak en/of wat je zou willen veranderen. (diepteverwerking)

▪ Maak een lesplanning voor een coherente lessenserie*, voer deze lessen uit in je eigen klassen en analyseer achteraf het verloop en de resultaten. Beschrijf in je reflectieverslag jouw ontwikkeling als docent t.a.v. het plannen/ontwerpen/uitvoeren van een coherente lessenserie. De lesplanning zelf neem je op in de bijlage.

* voor O&O: een project ** (diepteverwerking, vakdidactiek)

▪ Je bespreek in je reflectieverslag hoe jij omgaat met onderwijskundig leiderschap binnen je school. (onderwijskunde)

▪ Het reflectieverslag bevat systematische reflecties (bijv. Met STARR methode) op minimaal 3 gegeven lessen (oriëntatie werkplekieren)

▪ Je reflectieverslag bevat een beschouwing van je eigen identity en jouw ontwikkeling daarvan gedurende je verschillende stages (diepteverwerking)

▪ Maak tijdens je lessen gebruik van (activerende) werkvormen. In je reflectieverslag beschrijf je welke werkvorm je hebt gebruikt en analyseer je je les. Neem eventueel materiaal dat je nodig hebt om de werkvorm uit te voeren op in de bijlage. (vakdidactiek)

▪ **NA en SK:** Ontwerp een modern practicum, test het practicum, en voer het in een van je klassen uit. Analyseer het verloop van je les en de resultaten van de leerlingen. Neem het practicummateriaal en analyse op als bijlage op in je portfolio. ** (vakdidactiek)

- **SK:** Ontwerp een les(senserie) waarbij je gebruik maakt van een Applet en voer deze serie in een van je klassen uit. Analyseer het verloop van je les en de resultaten van de leerlingen. Neem het lesmateriaal en analyse op als bijlage op in je portfolio. ** (vakdidactiek)
- **IN:** Ontwerp een praktische opdracht (PO), test het deze opdracht, en voer het in een van je klassen uit. Analyseer het verloop van je les en de resultaten van de leerlingen. Neem het materiaal en analyse op als bijlage op in je portfolio. ** (vakdidactiek)
- **O&O/NLT:** Beoordeel bij je leerlingen zowel het product als het proces van een project, m.b.v. bijvoorbeeld een zelfgemaakte rubric. Schrijf een reflectie op je beoordelingsproces in je reflectieverslag. Neem de voorbeelden van producten en processen, inclusief je beoordelingsinstrument op in de bijlage. ** (vakdidactiek)
- **Bespreek in je reflectieverslag alle relevante opdrachten vanuit vakdidactiek. Neem hiervoor contact op met de betreffende vakdidacticus. (vakdidactiek)**
- **OPTIONEEL:** Je integreert in het reflectieverslag minimaal één - hierboven nog niet genoemd - onderwerp uit het vak "Onderwijskunde P2" met je ervaringen in school.
- **OPTIONEEL:** Je integreert in het reflectieverslag minimaal één - hierboven nog niet genoemd - onderwerp uit het vak "Vakdidactiek P3" met je ervaringen in school.
- **OPTIONEEL:** Geef in je reflectie verslag minimaal een voorbeeld van hoe/waar/wanneer je zelf in/voor je lessen onderwijs hebt ontworpen, en hoe dit samenhangt met het onderdeel 'bètididactiek'.
- **OPTIONEEL:** Geef in je reflectie verslag minimaal een voorbeeld van hoe/waar/wanneer je zelf in/voor je lessen onderzoekshandelingen hebt gedaan, en hoe dit samenhangt met het onderdeel 'onderzoek van onderwijs'.

9 Bijlage 3: Rubric beoordeling portfolio

	Onvoldoende	Voldoende	Goed
1) Verplichte elementen (Zie tabel Bijlage 2)			
a) Aanwezig	Minder dan 80% aanwezig	Meer dan 80% aanwezig	Alles aanwezig
b)	Kwalitatief onvoldoende of matige uitvoering van meer dan 20% van de verplichte elementen	Kwalitatief voldoende uitvoering van meer dan 80% van de verplichte elementen	Kwalitatief voldoende tot goede uitvoering van alle verplichte elementen
2) Reflectie per competentie			
a) Reflectie op concrete situaties	Komt niet of onvoldoende voor	Komt voldoende voor, en is methodisch (STARR model, incident methode)	Komt in ruime mate voor en is methodisch en diepgaand
b) Reflectie op het eigen professionele ontwikkelingsproces	Komt niet of onvoldoende voor	Komt voldoende voor	Komt in ruime mate voor en diepgaand

